

CESTY BÉLU BARTÓKA ZA SLOVENSKOU ĽUDOVOU PIESŇOU Z POHĽADU JEHO KOREŠPONDENCIE

ANIKÓ HUGYIVÁR SEBŐK

Mgr. Anikó Hugyivár Sebők; Katedra hudobnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Gondova 2, 818 01 Bratislava; e-mail: aniko.sebokova@gmail.com

ABSTRACT

Béla Bartók gathered folk songs in Slovakia during the years 1904 – 1918. Based on Bartók's correspondence from this period as hitherto published in Hungarian, the author has excerpted information about his journeys to Slovakia. In chronological order she elucidates the regions where he conducted fieldwork, the localities of his collecting activity, his contacts with singers, and the situations accompanying his documentation in the field. From the correspondence there is selected citation of Bartók's commentary, which is valuable as the authentic testimony of an ethnomusicologist from his journeys in search of folk song and folk music.

Béla Bartók ako umelec aj ako etnomuzikológ pôsobil často mimo svojho domáceho prostredia, preto jeho komunikácia s rodinou, priateľmi a známymi prebiehala prostredníctvom listovej korešpondencie. Korešpondencia predstavuje dôležitý zdroj pochopenia mnohých motivácií, súvislostí a vzťahov, ktoré dopĺňajú obraz o Bartókovej biografii aj o jeho bohatej umeleckej a vedeckej činnosti.

Po roku 1945 vyšli série Bartókových listov, ktoré sa publikovali buď v úplnej, alebo vo fragmentárnej podobe. Výbery z Bartókovej korešpondencie sa týkali určitého časového obdobia, udalosti či adresáta, pričom občas obsahovali aj mylné alebo chýbajúce údaje.¹ Prvý súhrnný pohľad na Bartókove listy prináša práca Jánosa Deménya, ktorý ich zhromaždil a uverejnil v štyroch zväzkoch publikovaných v rokoch 1948, 1951, 1955 a 1971.² Pri zoradovaní listov do jednotlivých zväzkov síce nepostupoval

¹ BARTÓK, Béla, ifj.: *Bartók Béla családi levelei*. Budapest : Zeneműkiadó, 1981.

² DEMÉNY, János: *Bartók Béla (levelek, fényképek, kéziratok, kották)*. Budapest : Magyar Művészeti Tanács, 1948. DEMÉNY, János: *Bartók Béla levelei. (Az utolsó két év gyűjtése.)* Budapest : Művelt

chronologicky, ale predsa len sa riadil určitými kritériami radenia, pričom listy s chýbajúcimi alebo mylne uvedenými dátumami boli po prvýkrát chronologicky zoradené v jeho ďalšej publikácii z roku 1976.³ Pri príležitosti 100. výročia Bartókovho narodenia sa zásluhou Bélu Bartóka mladšieho publikovali dovtedy neznáme, tzv. Bartókové rodinné listy, ktoré obohatili a rozšírili celkový pohľad na Bartókovu osobnosť.⁴

So Slovenskom Bartóka spájali mnohé väzby, ktoré mali nielen súkromné a osobné pozadie, ale aj umelecké a vedecké súvislosti. V ich rámci nadobúda osobitný význam Bartókova zberateľská činnosť v oblasti terénnej dokumentácie slovenských ľudových piesní.

Prvý pobyt Bélu Bartóka na dnešnom území Slovenska sa uskutočnil v lete 1904 v obci Grlica (Hrlica, okr. Revúca) v **Gemerskej župe**. Začiatkom mája 1904 Bartók cestoval vlakom z Budapešti do Tornale, odkiaľ pokračoval v ceste kočom do Grlice v Gemeri. Bartók sem prichádzal za aktívnym oddychom; dňa 13. mája 1904 píše list svojej matke, v ktorom referuje o svojich prvých dojmoch z tunajšieho pobytu: „je to pre mňa ideálne letovisko, už dávno som túžil dostať sa na takéto miesto – v spoločnosti klavíra. [...] Grlica (= 2 domy) sa nachádza v prekrásnom údolí. Všetci ma láskavo privítali, snažia sa byť vo všetkom ku mne pozorní...“⁵ O dva mesiace neskôr, dňa 26. júna, opäť referuje o svojom pobyte: pochvaľuje si stravu a so spokojnosťou poznamenáva, že vďaka priaznivému počasiu má možnosť stráviť čo najviac času v prírode medzi „svojimi“ sedliakmi.

Ako hosť bol Bartók v Grlici ubytovaný v kaštieli rodiny Fischerovcov. Slúžila tu aj Lídia Dósa (nar. 1885), mladá dievčina pochádzajúca z Transylvánie, vďaka ktorej sa Bartók po prvýkrát zoznámil s ľudovým vokálnym prejavom.⁶ Bartók podľa jej spevu zhotovil svoje prvé notové záznamy ľudových piesní. Lídia Dósa sa neskôr o spolupráci s Bartókom vyjadrila nasledovne: „Keď zapísal pieseň, išiel ku klavíru, aby si ju prehral. Potom sa ma opýtal, či ju zahral dobre. Znela presne tak, ako som ju zaspievala.“⁷ Bartóka inšpirovala originalita melódie a prednesu – bol to preňho prvý krok do neznámeho sveta tradičného ľudového spevu. Po zápisoch maďarských ľudových piesní z podania Lídie Dósa Bartók zaznamenal prvé slovenské ľudové piesne od Anny Fischer, dcéry majiteľa kaštiela v Grlici.⁸

Začiatkom augusta Bartók svoj pobyt v Grlici prerušil a odišiel do Bayreuthu. V októbri toho istého roka sa však opäť do obce v Gemeri vrátil. Dňa 11. novembra 1904

Nép Könyvkiadó, 1951. DEMÉNY, János: *Bartók Béla levelei. Magyar, román, szlovák dokumentumok*. Budapest : Zeneműkiadó, 1955. DEMÉNY, János: *Bartók Béla levelei. Új dokumentumok*. Budapest : Zeneműkiadó, 1971.

³ DEMÉNY János: *Bartók Béla levelei*. Budapest : Zeneműkiadó, 1976.

⁴ BARTÓK, ifj., Ref. 1.

⁵ BARTÓK, ifj., Ref. 1, s. 121.

⁶ DILLE, Denis: Bartókov pobyt v Grlici a jeho objavenie ľudovej piesne. In: *Slovenská hudba*, roč. 13, 1969, č. 3, s. 116-121.

⁷ MÓSER, Zoltán: *Ezt az utat bejártam*. Budapest : Kairosz Kiadó és a Párizsi Magyar Intézet, 2001, s. 6.

⁸ CSEHI, Ágota: *Bartók és a felvidék*. Komárom-Tatabánya : Komáromi Lapok szerkesztősége és a Komárom – Esztergom Megyei Önkormányzat 1994, s. 66.

poslal korešpondenčný lístok Istvánovi Thománovi,⁹ v ktorom píše: „Dost. Som taký vyčerpaný! Inak všetko išlo tak, ako ísť malo. Srdečne pozdravuje Bartók.“¹⁰ Bartók si počas pobytu v Grlici na Gemeri uvedomil, že k ľudovým piesňam sa musí vrátiť – zaujali ho ako vzácne, postupne ustupujúce hudobné dedičstvo, ktoré chcel pomocou záznamu zachrániť pred úplným zánikom.¹¹ Po svojom návrate do Budapešti požiadal v roku 1905 o štipendium, aby mohol podniknúť dlhšiu cestu na Slovensko a plne sa venovať zberateľskej činnosti.

Bartókov druhý pobyt v Grlici sa uskutočnil v roku 1906, keď začal zbierať slovenské ľudové piesne aj v bezprostrednom okolí tejto obce – v dedinách Ratková, Filier a Krokava. Jeho prvá väčšia zberateľská cesta po Gemeri sa ukázala ako veľmi úspešná – jej výsledkom boli nielen početné rukopisné zápisy, ale aj zvukové záznamy. Pri zbieraní Bartók už postupoval s dopredu premysleným plánom – slovenské ľudové piesne nielen zapisoval, ale aj zaznamenával na fonograf. O bohatstve a početnosti zozbieraných piesní v Gemerskej župe svedčí list adresovaný priateľovi Lajosovi Dietelovi dňa 3. novembra 1906. Bartók v ňom píše, že za tri týždne sa mu podarilo nazbierať 230 slovenských ľudových piesní (150 zapísal do notového záznamu a ďalších 80 piesní nahral na fonograf); list sa končí slovami: „so zberateľskou horlivosťou pozdravuje Bartók.“¹² V korešpondencii adresovanej pani Gruberovej, budúcej manželke Zoltána Kodálya, dňa 25. novembra 1906 poznamenáva: „strávil som príjemné chvíle medzi svojimi sedliakmi.“¹³

V nasledujúcom období, v rokoch 1906 – 1910, Bartók navštevoval územie dnešného Slovenska každoročne, pričom zbieral najmä v **Nitrianskej župe** (obce Dražovce, Klátova Nová Ves, Horné Lefantovce, Malý Lapáš, Klížske Hradište). Svoju pozornosť sústreďoval predovšetkým na slovenské ľudové piesne. Práca v Nitrianskej župe Bartókovi priniesla nielen početné záznamy piesní, ale aj bohaté zážitky. V liste písanom dňa 3. februára 1909 v Dražovciach čítame: „Milý je tento starobyľý národ. Už druhý deň sa tu s nimi zabávam [...] Sú nevyčerpatelným zdrojom piesní, počas dvoch popoludní mi ich zaspievali približne šesťdesiat. Pred rokom a pol takisto päťdesiat. A pritom obec nemá viac ako 1 000 obyvateľov. Tu bývam, tu zbieram v jednom roľníckom dome. V utorok bol sviatok, okolo štvrtej sa začali u mňa zhromažďovať, čoskoro ich už bola plná miestnosť. A začalo sa vyspevovanie. Medzitým sa udiali milé historky. Napríklad, keď som postavil jedného muža pred fonograf, bol z toho taký vylakaný, že si sňal klobúk ako pri pozdrave. Veľký smiech. Jedna slečna spievala lúboštnú pieseň o Hanzíkovi. Nerozumel som celkom dobre tomu menu, ale ostatní začali pokrikovať, aby spievala o Martinkovi. Slečna trochu hanblivo odmietala, potom vysvitlo, že jej milý sa volá Martinko, a preto si ju doberali.“¹⁴

⁹ István Thomán (1862 – 1941), Bartókov profesor klavírnej hry na budapeštianskej Hudobnej akadémii (1899 – 1903).

¹⁰ DEMÉNY, Ref. 3, s. 79.

¹¹ ÚJFALUSSY, József – ACZÉL, György: *Bartók Béla*. Budapest : Kossuth Könyvkiadó, 1981, s. 10.

¹² DEMÉNY, Ref. 3, s. 112.

¹³ DEMÉNY, Ref. 3, s. 114.

¹⁴ DEMÉNY, Ref. 3, s. 146.

Dražovce navštívil Bartók dvakrát; po druhýkrát sem prišiel vo februári 1909 a býval tu v jednom zo sedliackych domov. Zoltán Móser o Bartókovom druhom pobyte v Dražovciach napísal, že do sedliackeho domu, kde bol ubytovaný, prichádzali za ním jeho speváci – zišli sa tu starí aj mladí a všetci spolu spievali až do rána.¹⁵

Počas výskumných ciest na maďarsko-slovenskom pomedzí Bartókovu pozornosť upútala hra hontianskych pastierov, predovšetkým pastierov sviň, na gajdách a na pastierskych rohoch. Na základe jeho referencií poverilo Národopisné oddelenie Uhorského/Maďarského národného múzea (v súčasnosti Národopisné múzeum v Budapešti) Bélu Bartóka vyhotovením zvukových nahrávok.¹⁶

Dňa 11. novembra 1910 píše Béla Bartók svojej bývalej študentke Etele Freudovej: „Minulú nedeľu na Žitnom ostrove, teraz tu, budúcu nedeľu v Šahách, v spoločnosti gajdošov, pastierov sviň, ej, to je ale život.“¹⁷ Neskôr, 13. novembra, dostala E. Freudová od neho jednoriadkový pozdrav na pohľadnici zo Šiah, z ktorého cítiť radosť z dobre prebiehajúcej zberateľskej práce: „Ej, spomedzi gajdošov, ej, spomedzi pastierov sviň. 1910. nov. 13.“ Zvuková dokumentácia sa uskutočnila v ten istý deň, 13. novembra 1910, vo vtedajšom župnom sídle v Šahách, kde sa konala hudobná prezentácia miestnych gajdošov a pastierov.¹⁸ Aj vo svojom neskoršom liste si Bartók spomína na svoj šahanský pobyt ako na veľký zážitok. Súčasťou podujatia bola hudobná súťaž podporovaná Alojzom Szokolym,¹⁹ ktorý každému účastníkovi zaplatil úhradu denných výdavkov a zabezpečil aj ceny pre výhercov súťaže.²⁰ Bartók v liste spomína počet účastníkov súťaže: „zišlo sa tu 10 hráčov na pastierskom rohu a 5 gajdošov – niektorí hrali aj na oboch nástrojoch.“²¹ Spomedzi hráčov na pastierskom rohu získal prvé mesto Mihály Semetke a z gajdošov Mihály Csuvara.²²

Súťaž muzikantov nebola pôvodne plánovaná ako hudobné podujatie určené pre verejnosť, pretože mala slúžiť len na zvukovú dokumentáciu ľudovej inštrumentálnej hudby pomocou fonografu. Obecnosť mesta si však vyžiadalo, aby bolo hudobné umenie pastierov predvedené na miestnom trhovisku.²³ V podaní ľudových muzikantov zazneli prastaré melódie, pastieri a gajdoši neboli ovplyvnení novším piesňovým repertoárom a prednesovým štýlom.²⁴ Súťažiaci interpretovali maďarské ľudové piesne, medzi ktorými sa však objavili aj dve slovenské ľudové piesne.²⁵ Práve tieto piesne obrátili Bartókovu zberateľskú pozornosť na obce v **Hontianskej župe**.²⁶

¹⁵ MÓSER, Ref. 7, s. 6.

¹⁶ HÁLA, József – SZABÓ, Zoltán G.: *Dudásoknak, kanászoknak közibül, közibül...* Budapest: Timp Kiadó, 2010, s. 139.

¹⁷ DEMÉNY, Ref. 3, s. 169.

¹⁸ HÁLA – SZABÓ, Ref. 16, s. 51.

¹⁹ Alojz Szokoly (1871 – 1932), župný archívár, zberateľ umenia a chýrny lovec.

²⁰ HÁLA – SZABÓ, Ref. 16, s. 45.

²¹ HÁLA – SZABÓ, Ref. 16, s. 51.

²² HÁLA – SZABÓ, Ref. 16, s. 50.

²³ Pri príležitosti 100. výročia šahanského nahrávania ľudovej hudby vyšla publikácia, ktorá podrobne opisuje priebeh a prínos koncertu pastierov sviň. HÁLA – SZABÓ, Ref. 16.

²⁴ HÁLA – SZABÓ, Ref. 16, s. 110.

²⁵ HÁLA – SZABÓ, Ref. 16, s. 53.

²⁶ Túto udalosť literárne spracoval maďarský spisovateľ Ferenc Móra. Jeho novela s názvom *Hontianski igríci* vyšla po prvýkrát v roku 1926. Na námety novely vznikol v roku 1983 v maďarskej televízii hraný film.

V Šahách sa Bartók zoznámil s duchovným z Kostolných Moraviec, Samuelom Bobálom; toto stretnutie sa stalo podnetom na dokumentáciu okolo 200 hontianskych slovenských ľudových piesní. Medzi hontianskych Slovákov sa Bartók dostal až v roku 1913. Ako sa z jeho korešpondencie zo dňa 16. decembra 1912 dozvedáme, s jedným zo slovenských gajdošov sa stretol už na koncerte pastierov a gajdošov v roku 1910: „So slovenským gajdošom som sa stretol pred dvoma rokmi v Šahách.“²⁷ Z ďalšej korešpondencie je zrejmé, že Samuel Bobál pozval Bartóka do Kostolných Moraviec, pričom mu navrhol navštíviť aj ďalšiu lokalitu – obec Lišov, kde sa Bartók dostal v roku 1913. Pri tejto príležitosti napísal: „Radšej by som sa zaoberal menším počtom dedín, alebo jednou, ale o to dôkladnejšie, než viacerými a povrchno.“²⁸ Bartók sa S. Bobálovi tiež zveril, že na základe svojich skúseností radšej zbiera v „sedliackych domoch“, než „v panských domoch“, kde sa sedliaci cítia pri nahrávaní stiesnení.

Zatiaľ sa nepodarilo zistiť, kolkokrát Bartók navštívil Kostolné Moravce. Vo svojom prvom liste písanom S. Bobálovi dňa 16. decembra 1912 spomína, že v roku 1913 po Veľkej noci by sa sem rád vrátil kvôli zbieraniam. V neskoršom liste informuje, že plánovaná cesta sa zrušila.²⁹ Ďalej sa v tomto liste Bartók obracia na pána farára s prosbou o preskúmanie textovej časti svojho rukopisu, ktorý plánoval poslať do Prahy na publikovanie. Vo svojom treťom liste zo dňa 3. novembra 1913 už spomína 180 zozbieraných piesní a informuje S. Bobála o svojom ďalšom zberateľskom pláne: vďaka množstvu ľudových nápevov má v pláne zbierať od 21. novembra 1913 v dedinách Kostolné Moravce, Opatové Moravce a Lišov. Či však svoj plán uskutočnil, nie je známe. V liste spomína aj rok 1914, keď sa určite dostal do spomínaných obcí, čoho dôkazom sú zápisy v zbierke *Slovenské ľudové piesne*. Vo svojom – pre vojnové udalosti azda poslednom – liste S. Bobálovi zo dňa 30. októbra 1914 sleduje s obavami osudy obyvateľov z Kostolných Moraviec: „Je v Moravciach veľký smútok kvôli vojne? Je mi ľúto tých žien, ktoré vo vojne prišli o svojich mužov. Či sa ja ešte niekedy dostanem medzi nich zbierať?“³⁰

Ďalšie pracovné plány aj život Bélu Bartóka ovplyvnila prvá svetová vojna, ktorá vypukla v lete roku 1914. Bartók bol vyrušený zo svojej každodennej činnosti. „Béla všetko vidí len v čiernom [...], čo sa stane s jeho fonografickými valcami, keď prídu Rusi, potom cholera“³¹ – píše dňa 5. októbra 1914 Bartókova matka svojej neveste. Bartók si začína baliť svoje fonografické valce a rukopisné záznamy, avšak nevie, kam ich má uložiť.

Po období úplnej skleslosti sa Bartók pokúsil opäť pracovať. Slovenské ľudové piesne začal zbierať v blízkosti svojho rodiska – v Rakoskeresztúre.³² V apríli 1915 začal zbierať v dedinách **Zvolenskej župy** (Hiadel, Priechod, Polhora, Selce, Veľká Lúka, Beňuš, Badín).³³ V liste písanom dňa 20. mája 1915 s radosťou referuje Jánosovi

²⁷ DEMÉNY, Ref. 3, s. 199.

²⁸ DEMÉNY, Ref. 3, s. 211.

²⁹ List bez datovania, napísaný medzi 8. májom a 3. júnom 1913.

³⁰ DEMÉNY, Ref. 3, s. 228.

³¹ BARTÓK, Béla, ifj., : *Apám életének krónikája*. Budapest : Helikon Kiadó, 2006, s. 145

³² PALOVÁ-VRBOVÁ, Zuzana: *Béla Bartók*. Praha : Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 108.

³³ BARTÓK, ifj., Ref. 31, s. 147.

Busitiovi,³⁴ že sa mu opäť podarilo zbierať piesne tak, ako v čase mieru: „... ako keby sa vojna sedliakov ani netýkala, sú takí bezstarostní, veselí.“³⁵ Dňa 17. júla sa však už sťažuje v liste svojej manželke, že kvôli vojne má málo spevákov a že zatiaľ má nahrať iba štyri fonografické valce. Nasledujúce dva dni strávil pravdepodobne v Podkoniaciach, kde nahral ďalších desať fonografických valcov. „Zatiaľ 14 valcov a zhruba 100 záznamov.“³⁶ – píše na korešpondenčný lístok 20. júla 1915 svojej manželke. V júli pokračoval vo svojich cestách po dedinách Čierny Balog, Poniky, Priechod a Osrblie.³⁷ V auguste 1915 začal pri terénnej práci používať aj fotoaparát – svojej sestre poslal svoje prvé zábery spevákov z Podkonic.

Pri zberateľských cestách vo Zvolenskej župe Bartóka navštívila manželka Marta Zieglerová so synom Bélom. Ubytovali sa v dedine Hiadeľ. O okolnostiach ich návštevy a o pracovných podmienkach píše Bartók svojej matke list dňa 2. augusta 1915: „Som veľmi rád, že im môžem ukázať – najmä synovi, ktorý také niečo ešte nevidel – horskú oblasť [...] Vďaka kňazovi, vlastne kňazom, zbieranie prebieha dobre. Ľudia mi dôverujú, a len tomu môžem ďakovať za výsledky, ináč by ľudia ani nespievali. Ich zdráhanie má psychologickú príčinu: myslia si, že urobia hanbu sebe a svojej dedine tým, že budú spievať v období „štátneho smútku.“³⁸

O dva týždne neskôr, dňa 19. augusta, Bartók opäť poslať svojej matke pohľadnicu, na ktorej sú zobrazené slovenské ženy v ľudových krojoch.³⁹ Z korešpondencie je evidentné, že zatiaľ nazbieral okolo 400 melódií a na tri dni pôjde ešte do ďalšej dediny. Dňa 23. augusta zbieral v obci Šalková, na ďalší deň však odišiel domov do Rakoskereszturu. Do Zvolenskej župy sa Bartók ešte vrátil – v čase od 27. do 29. decembra 1915 zbieral v dedine Čierny Balog.

Bartók pokračoval vo svojich cestách za slovenskou ľudovou piesňou vo Zvolenskej župe ešte aj v roku 1916. Svojej sestre poslal korešpondenčný lístok dňa 4. januára 1916. Z tohto lístka sa dozvedáme, že má v pláne svoju zberateľskú prácu zanechať, nakoľko ho cestovanie vlakom už veľmi unavuje. V apríli sa však do tohto regiónu ešte vrátil a do konca augusta zbieral v lokalitách Lopej, Valaská, Banská Bystrica, Detvianska Huta, Osrblie a Ľubietová. Z korešpondencie sa dozvedáme, že koncom apríla zaznamenal v Banskej Bystrici, v 16. banskobystrickom pešom pluku, vojenské piesne.⁴⁰ V rokoch 1915 – 1916 Bartók dokumentoval vo Zvolenskej župe vysoký počet slovenských ľudových piesní: okolo 1 800 zápisov, pričom v tejto súvislosti možno spomenúť speváčku Zuzanu Spišiakovú z Poník, od ktorej Bartók získal až 507 piesní.⁴¹

V zbieraní vojenských piesní pokračoval ešte v apríli 1917 v Bratislave, kde zaznamenal piesne v 13. bratislavskom pešom pluku. V liste adresovanom svojej manželke⁴²

³⁴ Iaon (János) Busitia (1875 – 1953), učiteľ výtvarnej výchovy a klavírnej hry; Bartókov priateľ z Rumunska, ktorý mu pomáhal v prípravách na zberateľské cesty po Rumunsku.

³⁵ DEMÉNY, Ref. 3, s. 230.

³⁶ BARTÓK, if., Ref. 31, s. 148.

³⁷ BARTÓK, if., Ref. 31, s. 149.

³⁸ BARTÓK, if., Ref. 1, s. 241.

³⁹ CSEHI, Ref. 8, s. 75.

⁴⁰ BARTÓK, if., Ref. 31, s. 152-154.

⁴¹ CSEHI, Ref. 8, s. 75.

⁴² List bez presného datovania. V publikácii BARTÓK, if., Ref. 31, s. 160, sa uvádza 10. alebo 11. apríl; v publikácii BARTÓK, if., Ref. 1, s. 267, sa uvádza 17. alebo 18. apríl.

sa zveril, že najviac sa tešil na zbieranie slovenských ľudových piesní, ale odkedy sa po dedinách nemôže slobodne pohybovať, je mu veľmi smutno.

Bélovi Bartókovi sa podarilo v rokoch 1906 – 1918 sústrediť 3 409 slovenských ľudových melódií a približne 4 000 piesňových textov.⁴³ Po prvýkrát ponúkol svoje zbery v rozsahu okolo 400 piesní v roku 1910 redakcii *Slovenských spevov*. Nepriaznivý lektorský posudok Jána Izáka Bartókove zámary publikovať zozbieraný materiál načas prerušil. Napokon Bartók uzavrel zmluvu o vydaní svojich zápisov slovenských ľudových piesní s Maticou slovenskou a svoju rukopisnú zbierku ponúkol na vydanie v roku 1920. Napriek pomoci a podpore zo strany Alexandra Albrechta sa však zbierku vydať nepodarilo.⁴⁴ V roku 1933 Bartók osobne organizoval tlačiarenské práce, ale ďalšie komplikácie viedli k prerušeniu spolupráce. Rozsiahly rukopisný materiál sa stal majetkom Matice slovenskej, kde je uložený dodnes. Zbierka *Slovenské ľudové piesne* počas autorovho života nebola publikovaná a vychádzala postupne až po jeho smrti: prvý zväzok v roku 1959,⁴⁵ druhý v roku 1970,⁴⁶ tretí zväzok v roku 2007.^{47, 48}

⁴³ ELSCHÉK, Oskár: Úvod. In: BARTÓK, Béla.: *Slovenské ľudové piesne I*. Ed. Jozef Kresánek, Alica Elscheková, Oskár Elschek. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1959, s. 11.

⁴⁴ BARTÓK, Ref. 43, s. 77.

⁴⁵ BARTÓK, Ref. 43.

⁴⁶ BARTÓK, Béla: *Slovenské ľudové piesne II*. Ed. Alica Elscheková, Oskár Elschek. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1970.

⁴⁷ BARTÓK, Béla: *Slovenské ľudové piesne III*. Ed. Alica Elscheková, Oskár Elschek. Bratislava : ASCO Art & Science, 2007.

⁴⁸ Citáty z korešpondencie v maďarskom jazyku preložila A. Hugiivár Sebők.